

НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНА ІДЕОЛОГІЧНА ПОЗИЦІЯ

Нація

Кожна нація є самобутньою органічною спільнотою. Вона є основним чинником історичного поступу людства. Без своєрідності націй, кожна з яких має свої неповторні духовні набутки, неможливий повноцінний розвиток цивілізації. Нація визначається духовною єдністю, спільністю території, мови, побуту, національної психології, історичної долі, культурного надбання.

Український народ — нація з тисячолітньою історією, культурою, великим етнографічним простором, економічним потенціалом, — має створювати свою концепцію розвитку державотворення, яка б відповідала національним особливостям України та теперішній геополітичній ситуації навколо неї. Це не заперечує можливість впливу інших концепцій державних устроїв на розбудову української державності. Насамперед таким орієнтиром могли б стати країни Заходу. Проте будь-яке потрібне запозичення має переломлюватися через призму внутрішніх інтересів України. Концепція державотворення міцно пов'язана зі стратегією в політиці, яка теж має відображати виключно іманентні потреби українського народу.

Основою національного розвитку є людина, особистість, індивідуальність, яка, створюючи матеріальні та духовні блага, вивисується до чину.

Її індивідуальні риси — частка загальнонаціональної ментальності, що вирізьблює специфіку всякого державотворення. Високе почуття приватної власності, прагнення до вдосконалення, багатий внутрішній світ — це ті риси української нації, які активно сприяють гармонійній розбудові відновленої держави. Водночас з історичного досвіду відомо, що надмірна індивідуалізація — "отаманство", па-

сивна мрійливість, прищеплювана століттями східна покірність чужій владі становлять для України істотну небезпеку. Отже, плекання волелюбного творчоспроможного характеру громадянина України має стати однією зі стержневих діяльностей суспільства. Україна потребує сильних, вольових будівничих, які б, звівши стіни державності, зруйнували стереотип "малоросійської пасивності", покірності плину історії.

Боротьба за незалежність в Україні завжди — не лише політичні баталії, а й зрушення у свідомості, революція усіх духовних сил народу. Визвольна, а нині — державотворча діяльність, рвучи колоніальні кайдани, підносить в громадянину кращі людські якості, реанімує його гідність, здатність до самопожертви, самозречення заради нації.

Кожен задіяний у державотворчому процесі, — а саме кожен і мусить бути задіяний в ньому, — неминуче потребує підживлення внутрішньої насаги, а отже, постійного духовного зросту, самовиховання. Такий духовний зріст, безпосередньо пов'язаний з усією культурною спадщиною народу, означає загальний підйом національного, а відтак і світового духовного надбання.

Здобутки людства вимірюються насамперед не ступенем вдоволення матеріальних потреб — говорячи про будь-яку націю чи про історичну епоху, згадують спочатку про рівень духовності. Тому вкрай неприпустимі соціальні конфлікти всередині нації. Соціальні верстви, поділені характером виробництва, повинні знайти спільну мову, керуючись принципами національної солідарності, інтересами усієї держави. Нація мусить висунути власну Національну Ідею — саме Ідею, яка стоїть на порядок вище від

будь-якої політичної, економічної чи культурної програми. Вона має стати осердям об'єднання соціальних груп, економічних регіонів, універсальним мірилом правоти будь-якої діяльності.

Соборність українського народу немислима без єдності історичної — та соборність, що єднає усі покоління українців. Злука між національними державностями різних часів — від Київської Русі, Козацької Держави, Української Народної Республіки до сьогодишньої України — підкреслює столітні державні традиції українського народу, підсилює державотворчу енергію теперішнього покоління, зміцнює авторитет України у світі. Положення про успадкування державних традицій минулого, правонаступництво в сьогодишній Україні державнонаціональних традицій Української Народної Республіки мусить бути зафіксоване у Конституції.

Держава і особа

Державна політика має базуватись на тій тезі, що немає протиріччя між інтересами особи та потребами держави. Навгаки — будучи органічною невід'ємною часткою нації, індивід зацікавлений у зміцненні всієї структури суспільства. Суспільству ж вигідно мати творчих, діяльних громадян, а для таких неприйнятні жорсткі директивні обмеження чи суворий стандарт життя.

Комуністичний "колективізм", нівеляція різниці між індивідами в межах суспільства так само неприпустимі, як космополітичні догми у міжнаціональних стосунках. Має бути знайдений вивірений баланс між правами і обов'язками громадянина. Причому інтереси особи мають підпорядковуватися державним інтересам. Водночас держава повинна прагнути до якнайменшого обме-

ження свобод громадянина. Лінію обмеження може окреслити виключно основний державний закон — Конституція.

Крайній тоталітаризм, що заперечує свободу думки та дії членів суспільства, як і крайній індивідуалізм, який потреби нації перекреслює егоїстичними домаганнями індивіда, однаково шкідливі для державного організму.

Національний характер Української держави

Українська держава є результатом боротьби й діяльності української нації і перебуває у нерозривному зв'язку з її культурою, мовою, традиціями, етно-психологічними особливостями. Національний характер Української Держави означає духовну спільність її громадян — мова не ведеться про расову виключність чи гноблення національних меншин.

Держава, залишаючись за устроєм унітарною, маючи домінуючою українську культуру, повинна забезпечити національні можливості для збереження й розвитку культури національних меншин, довести, що свобода українських росіян, євреїв, татар, поляків, болгар перебуває у прямій залежності від свободи українського народу. Духовні надбання народів України, вільно розвиваючись, взаємодоповнюють, мають становити унікальну культуру Української держави.

Толерантне ставлення до на-

ціональних меншин, гарантія усім громадянам, незалежно від етнічного походження, рівних прав — чинник стабільності, показник демократичних спрямувань Української держави. Вільний поступ національних меншин — в інтересах Української нації, адже стало аксіомою, що самостійна Українська держава є спільним добром всіх її громадян.

Український націоналізм

Українська незалежна соборна держава — основна мета діяльності українських націоналістів. Поняття "нація" і "держава" — нерозривні. Ідеологія націоналізму бере початок з перших проявів самосвідомості народу, виникає, власне, з того часу, як нація, осмисливши свою етнічну відмінність, виявляє прагнення жити окремою самоорганізуючою спільнотою.

Націоналізм є способом, глибокою філософією життя нації. Встановлюючи й підтримуючи духовні й суспільні структури всередині національного організму, він визначає характер існування усієї держави — найважливішої умови національного добробуту.

Чесноти націоналізму мають сприяти всебічному гармонійному розвою нації, тому мають відповідати ступеню розвитку її духовно-матеріальних сил та міжнародній ситуації у світі.

Сьогоднішня унікальна перехідна доба — від проголо-

шення держави, визнання її у світі до зміцнення й повнокровного функціонування державних структур — вимагає якнайширшого впровадження норм демократії, національної солідарності, єдності. Віддаючи належне героїзму багатьох поколінь українських патріотів, які зброєю боронили національну свободу, нинішні політики мають визнати пріоритет мирних засобів закріплення Української державності. В міжнародній та внутрішній політиці військова сила має застосовуватись лише в разі реальної небезпеки здобутій державності.

Націоналізм має орієнтувати суспільство на розбудову держави власними силами. Хоч би якою корисною була зовнішня допомога у становленні української економіки чи стримуванні імперських амбіцій інших держав, справжня і довготривала перемога — та, яка буде здобута волею самого народу. Наша сила в нас самих.

Завжди вважаючи волю нації основним чинником міжнародного руху, а волю людини — стержневою динамікою нації, націоналізм визнає виняткову роль розуму, віри, інтуїції у поступі людства.

Воля нації та людини має бути спрямована на будівничий процес. Не порив заради пориву, який, зрештою, призводить до анархії, а волява напруга в ім'я здійснення віковичних прагнень українського народу, в підмурку яких — триєдиння: Людина, Нація, Держава.

Автори Програми:

Віктор НЕБОЖЕНКО, Віктор ТЕРЕН, Олександр ШМОРГУН.

**Сергій БІЛОКІНЬ, Макс ГОЛЬЦБЕРГ, Петро КОНОНЕНКО,
Сергій КРИМСЬКИЙ, Любомир ПИРІГ, Ліна ХАСАН-БЕК, Марко ЧЕРНЕНКО.**

Експерти і консультанти:

**Богдан КОНВАЙ, Володимир ПАРФЕНІВ,
Михайло ПАВЛОВСЬКИЙ, Анатолій ПОГРІБНИЙ, Сергій ТАРАН, Вагим ЧАНКІН.**

Робота над Програмою розпочалася наприкінці жовтня 1992 року. За цей час ситуація в країні значно погіршилася. Україна впритул підійшла до межі, за якою починається повний розпад суспільства і логіку подій визначають не науково обгруновані прогнозні сценарії і нормативні документи, а руйнівні сили, що повністю виходять з-під контролю державної влади. Автори сподіваються, що Програма бодай хоч трохи допоможе нарешті визначити концептуальну модель масштабних реформ, реалізувати творчий потенціал української національно-державної ідеї, переконати у доцільності пропонованого нового шляху народ України, подолати страшну кризу і розпочати сходження до вершин справді цивілізованого суспільства.